

Een PASSIE

Twee amateurs - zo noemen ze zichzelf - uit Geulle met een vurige passie voor orchideeën schrijven een boek over hun hobby. Dat boek wordt door internationaal erkende wetenschappers vrijwel meteen na publicatie omschreven als een onmisbaar standaardwerk. Een sprookje? Nee, een waar gebeurd verhaal. Met Jean Claessens en Jacques Kleynen in de hoofdrol.

door Guus Urlings

Daar ligt het dan. Hun boek. Bijna vierhonderd pagina's glanzend papier, schitterende foto's. Het resultaat van jaren noeste arbeid. Vers van de pers. Zo ruikt het ook. Naar nieuw. „Het is vandaag net binnengekomen”, zegt Jean Claessens (58), terwijl hij zijn vingers bijna liefdevol over de glimmende omslag laat glijden. „Mooi, hè?”, zucht mede-auteur Jacques Kleynen (59). Ze zijn als vaders die trots hun eerstgeborene presenteren. Zo voelt het ook wel een beetje, zegt Claessens. Als het baren van je levenswerk, iets waar je je hele ziel en zaligheid in hebt gelegd. En dan zien dat het precies geworden is wat je ervan verwacht had.

The Flower of the European Orchid; form and function meldt het geboortekaartje. In het Engels, ja. Een bewuste keuze. Claessens: „De groep mensen in Nederland die zich speciaal op orchideeën toelegt, is te klein om een werk van deze omvang in het Nederlands op de markt te brengen. Zelfs een Duitstalige uitgave is, hoewel je het dan al over een veel grotere groep potentieel geïnteresseerden hebt, nauwelijks rendabel. Wil je met zo'n boek uit de kosten komen - en dat zou wel mooi zijn, want we geven het in eigen beheer uit en er zit heel wat van ons spaargeld in - dan moet je echt internationaal gaan. Dus in het Engels.”

De bloem van de Europese orchidee; vorm en functie. Een nuchtere titel voor een boek dat voortkomt uit een vurige passie. Twee jongens uit Geulle, als kind al gegrepen door de natuur, met een plantenboek de paden op en de lanen in om bloemetjes op naam te brengen, vlinders te vangen.... Niet dus. „Nee, hoor”, lacht Jacques Kleynen.

„We waren altijd wel geïnteresseerd in natuur, we wandelden veel en zo, maar echt fanatiek zijn we daar eigenlijk nooit in geweest. Onze voornaamste interesses lagen op een ander vlak. Jean en ik hebben eigenlijk van jongs af aan zowat alles samen gedaan. We zijn samen opgegroeid, hebben samen gestudeerd, pedagogiek, kunst- en cultuurgeschiedenis. We zijn ook allebei in het speciaal onderwijs terechtgekomen, Jean in Geleen, ik in Cadier en Keer. En in onze vrije tijd reisden we vroeger vooral stad en land af om Romaanse kerken te bekijken. Op het gebied van de botanie, de plantkunde, zijn we echte laatbloeiers. Dat is iets van de laatste, pakweg, twintig jaar. Ik denk dat we rond 1994 voor het eerst iets zijn gaan opschrijven.”

Waarom? En vooral: waarom gekozen voor orchideeën? Jean Claessens: „Ja, hoe gaat dat? Het is begonnen tijdens mijn huwelijksreis naar Zuid-Duitsland, waar ik eigenlijk voor het eerst een orchidee zag. Echt zag. Dat interesseerde me. En dan gaat het verder eigenlijk zo ongeveer als postzegels verzamelen. Je koopt een plantenboek, je ziet wat er op het gebied van orchideeën zoal te koop is en dan wil je ze allemaal zien en fotograferen. Plaatjes verzamelen, dus. Daar is verder niks mis mee, maar na een tijdje krijg je toch behoefte aan meer. Wat is nou eigenlijk precies een orchidee, hoe zit zo'n plant in elkaar, hoe werkt ze? Je begint met de buitenkant, dan duik je er steeds dieper in en hoe dieper je gaat - letterlijk, met macrofotografie en een microscoop - hoe meer je ontdekt, hoe meer je je verbaast. Orchideeën zijn niet alleen schitterend om te zien, het zijn ook heel ingenieus georganiseerde planten, die met een breed arsenaal aan trucs - nectar, geurstoffen, vorm - optimaal proberen te profiteren van het bezoek, vooral insecten, dat ze aantrekken. Het is een enorm boeiende wereld.”

Het idee om een boek over de Europese orchideeën te schrijven, werd geboren in 1997, tijdens een bijeenkomst van orchideeënliefhebbers in Wuppertal. Claessens en Kleynen verzorgden daar een lezing die heel enthousiast ontvangen werd. Claessens: „Diverse tijdschriften wilden stukken van ons publiceren. Toen dachten we: als er zoveel interesse is, dan kunnen we daar misschien ook zelf iets mee doen.”

Die gedachte vormde de aanzet tot jaren van verdere studie en vooral: veel veldwerk. Kleynen: „Als je echt de wereld van de orchideeën induikt met in je achterhoofd zo'n boek, dan zie je hoe weinig je eigenlijk weet... Vergeet niet: we waren en zijn amateurs. Maar we wilden wel

voor orchideeën

Van linksboven met de klok mee: Jean Claessens (iinks) en Jacques Kleynen met hun boek, een graafwesp bestuift een vliegenorchis, de orchidee *Ophrys splendida* (Zuid-Frankrijk) en de aangebrande orchis. foto's Johannes Timmermans (auteurs), Jean Claessens/Jacques Kleynen (bloemen)

iets goeds afleveren. En we wilden compleet zijn, alle Europese orchideeën behandelen. We mikten dus hoog. Ons uitgangspunt: niet overschrijven wat anderen al gezien en beschreven hebben, maar zelf zien. Ter plekke. Dat betekende dus jaren achter elkaar de weekenden en de vakanties heel bewust plannen om overal in Europa net op het goede moment op de juiste plekken te zijn en meestal vaker dan één keer. Om de planten in hun verschillende ontwikkelingsstadia te zien, om te tellen, te leren. En om alle details, tot op microscopisch niveau, vast te leggen. Toen we op een gegeven moment besloten het plaatje nog completer te maken en van zoveel mogelijk orchideeën ook de bestuiving en de bestuivende insecten vast te leggen, luisterde die bladerend door het boek komen bij zowat iedere foto de anekdotes opborrelen. Claessens: „Zo'n bestuivend insect tijdens 'de daad' betrappen, dat is vaak een kwestie van uren, soms ook van dagen geduldig wachten. Maar het heeft geloofd. Van elk orchideeëngeslacht hebben we minstens één bloem met het bestuivende insect erop gefotografeerd. Daaronder ook combinaties die nog nooit eerder beschreven waren, laat

staan gefotografeerd. Daar zijn we best trots op, ja.”

Hij wijst: „Zie je deze foto? Genomen in Frankrijk, op een plek waar heel veel orchideeën staan. Mijn vrouw en ik zijn er vier jaar op rij tijdens de vakantie geweest. Hoeveel van die orchideeën zal ik in die tijd bekeken hebben. Tienduizend? Twintigduizend? En niet één keer dat éne specifieke insect gezien dat bij deze orchideeënsort voor de bestuiving zorgt. En dan, plotseling, is het toch een keer raak. Dan is het wel halleluja”

Kleynen: „Of deze hier. Dan zit je twee dagen op een berg in Oostenrijk te wachten, dan duikt zo'n bij op en dan heb je 45 seconden om het diertje op die bloem te fotograferen. Dan is-ie weer weg. En dat was het dan...”

Maar ook dicht bij huis kun je verrassende vondsten doen. „Deze muggenorchis, bijvoorbeeld. Groeit gewoon bij Voerendaal. Zie je die hommelt die erop zit? Dat was nog nooit eerder beschreven, dat hommels deze soort bestuiven. Wij zagen er honderden. Dat geeft dan wel een kick...”

Die anekdotes staan allemaal niet in het boek. Dat bevat 'alleen maar' de honderden foto's en wetenschappelijke gegevens die uit die anekdotes, maar nog veel meer uit jarenlang intensief

speuren en geduldig wachten zijn voortgekomen. Meer dan genoeg om van een Europese orchideeënbijbel te spreken. „*This book is the result of ignorance and curiosity*”, schrijven Claessens en Kleynen zelf in hun voorwoord. „Dit boek is het resultaat van onwetendheid en nieuwsgierigheid.”

Maar wát voor een resultaat. Professor Richard Bateman, internationaal vermaard autoriteit op het gebied van orchideeën, noemt het boek in zijn voorwoord een *landmark*, een standaardwerk voor iedereen die serieus in het bestuderen van orchideeën geïnteresseerd is. En in die wereld is het boek goed ontvangen. Bij voorinschrijving - dus voor er één pagina te zien was - zijn al een paar honderd exemplaren verkocht. In Europa, maar ook in Canada, Nieuw Zeeland. Niet slecht voor een paar amateurs uit Geulle.

En nu? Is het werk volbracht? Kleynen: „Nee, hoor. Zie het maar als een aanzet tot nog veel meer mooie dingen.”

The Flowers of the European Orchid; form and function. Auteurs: Jean Claessens en Jacques Kleynen. Uitgave in eigen beheer. Prijs 72,50 euro (excl. verzendkosten). Uitsluitend te bestellen via www.europeanorchids.com.